ĢENERĀLADVOKĀTA DAMASO RUISA-HARABO KOLOMERA [*DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER*] SECINĀJUMI,

sniegti 2004. gada 27. aprīlī [1]

I — Prāvas priekšvēsture

1. Šī ir otrā reize, kad sniedzu secinājumus šajā tiesvedībā [2], kas uzsākta 2001. gadā, lai izskatītu trīs prejudiciālos jautājumus [3], ko iesniegusi *Arbeitsgericht Lörrach* (Lerrahas darba tiesa, Vācija) — tiesu iestāde, kas pirmajā instancē izskata lietas nodarbinātības jomā.

2. Tiesa sākotnēji nolēma šīs tehniska rakstura lietas [4] nodot izskatīšanai palātai piecu tiesnešu sastāvā [5] un izspriest lietu, nenoturot mutvārdu procesu. Tomēr, lai gan atbilde uz abiem pirmajiem jautājumiem šķiet skaidri paredzama, trešais rada lielākas grūtības.

Ar šo pēdējo jautājumu tiek mēģināts noskaidrot, vai gadījumā, kad dalībvalsts savās iekšējās tiesībās ir nepareizi transponējusi Direktīvas 93/104/EK par dažiem darba laika organizācijas aspektiem [6] 6. panta 2. punktu, kurā valsts iestādēm uzlikts pienākums nodrošināt, ka vidējais darba laiks, ietverot virsstundas, nepārsniedz četrdesmit astoņas stundas nedēļā, šī norma ir pietiekami precīza un bez nosacījumiem, lai privātpersonas varētu uz to atsaukties valsts tiesās.

3. Saskaņā ar šīs Tiesas virspalātas 2004. gada 13. janvāra rīkojumu [7] par mutvārdu procesa atsākšanu palāta uzskatīja, ka, gadījumā, ja minētā norma atbilstu tiešās iedarbības priekšnosacījumiem, tai strīdā starp privātpersonām būtu jānosaka sekas, kas izriet no Direktīvu transponējošas valsts tiesību normas nesaderības ar Kopienu tiesību pietieka-

1 — Oriģinālvaloda — spāņu.

2 — Pirmie secinājumi tika publicēti 2003. gada 6. maijā, kad tika pabeigts mutvārdu process.

3 — Septiņi 2001. gada 26. septembra rīkojumi attiecībā uz šajā tiesā izskatītajām citām šādām prāvām. Visas septiņas lietas rakstveida procesam tika apvienotas ar Tiesas priekšsēdētāja 2001. gada 7. novembra rīkojumu.

4 — Rakstveida procesa laikā apsvērumus iesniedza vienīgi prasītāji pamata prāvā un Komisija.

5 — Konkrēti — sestā palāta.

6 — Padomes 1993. gada 23. novembra Direktīva (OV L 307, 18. lpp.).

7 — Kā atzīts minētā rīkojuma 6. punktā.

mi precīzu un beznosacījuma normu. Tādēļ sestā palāta saskaņā ar Reglamenta 44. panta 4. punktu nolēma nodot lietas Tiesas plēnumam.

4. Lai to apspriestu, tika organizēta tiesas sēde, uz kuru bez pamata prāvas dalībniekiem tika uzaicinātas arī dalībvalstis, Padome un Komisija.

Šajos secinājumos aprobežošos ar šā jautājuma iztirzāšanu, uzskatot, ka attiecībā uz pārējiem jautājumiem ir sniegti mani agrākie secinājumi.

5. 2004. gada 9. martā noturētajā tiesas sēdē piedalījās prasītāju pamata prāvā pārstāvji, kā arī Vācijas, Francijas, Itālijas, Apvienotās Karalistes un Komisijas pārstāvji.

II — Juridiskais un faktiskais konteksts

6. Darba un atpūtas laiku Vācijā regulē 1994. gada 6. jūnija Likums par darba laiku (*Arbeitszeitgesetz*), kas tika pieņemts, lai transponētu Direktīvu 93/104 valsts tiesībās.

7. Saskaņā ar 2. panta 1. punktu ar darba laiku tiek saprasts laika posms starp darba dienas sākumu un beigām, neiekļaujot darba pārtraukumus; saskaņā ar 3. pantu šis laiks nedrīkst pārsniegt astoņas stundas darba dienā, lai gan to var pagarināt līdz desmit stundām, ja tā vidējais ilgums uz vienu darba dienu sešos kalendāra mēnešos vai divdesmit četrās nedēļās nepārsniedz astoņas stundas darba dienā.

8. Tomēr 7. panta 1. daļas 1. punktā atļauts darba koplīgumā vai nolīgumā starp darba devējiem un darba ņēmējiem, atkāpjoties no 3. panta:

"a) pagarināt darba laiku, pārsniedzot desmit stundas dienā, pat bez kompensācijas, ja darba laikā regulāri ietilpst un tā nozīmīgu daļu veido uzraudzības pienākumu pildīšana;

[..]."

9. Vācijas Sarkanā Krusta Darba koplīguma par darbinieku, strādnieku un stažieru darba apstākļiem (*Tarifvertrag über Arbeitsbedingungen für Angestellte, Arbeiter und Auszubildende des Deutschen Roten Kreuzes*),

turpmāk tekstā — "Sarkanā Krusta Darba koplīgums", 14. panta 1. punktā, kas balstīts uz minētā Vācijas likuma 7. panta 1. daļas 1. punkta a) apakšpunktu, noteikts, ka darba laiks, neskaitot darba pārtraukumus, nedrīkst pārsniegt trīsdesmit deviņas stundas (pēc 1990. gada 1. aprīļa — trīsdesmit astoņas ar pusi stundas) nedēļā. Parasti vidējais nedēļas darba laiks tiek aprēķināts attiecībā uz divdesmit sešu nedēļu laika posmu.

Tomēr saskaņā ar 14. panta 2. punktu normālais darba laiks var tikt pagarināts līdz:

a) desmit stundām dienā vai vidēji četrdesmit deviņām nedēļā, ja tajā regulāri vismaz vidēji divas stundas dienā ietilpst obligātu uzraudzības pienākumu pildīšana;

b) vienpadsmit stundām dienā vai vidēji piecdesmit četrām nedēļā, ja tajā vidēji trīs stundas dienā ietilpst uzraudzības pienākumu pildīšana; un

c) divpadsmit stundām dienā vai vidēji sešdesmit nedēļā, ja darba ņēmējam jāuzturas darba vietā, bet jāstrādā vienīgi, kad viņam tiek lūgts.

10. Prasītāji, visi būdami neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanai un pacientu transportēšanai kvalificēti glābēji, Vācijas Sarkanā Krusta darbinieki vai agrākie darbinieki, divos gadījumos pieprasa samaksu par virsstundām un pārējos gadījumos — tiesību atzīšanu nestrādāt vairāk kā četrdesmit astoņas stundas nedēļā. Neatkarīgi no citas darbības atbildētājs sniedz neatliekamo medicīnisko palīdzību uz sauszemes, uztur vairākus glābšanas posteņus, kas darbojas divdesmit četras stundas diennaktī, un savu uzdevumu izpildē izmanto neatliekamās palīdzības automašīnas.

11. Darba līgumus regulē Sarkanā Krusta Darba koplīgums. Visi prāvas dalībnieki piekrīt tam, ka ir izpildīti tā 14. panta 2. punkta b) daļā izvirzītie būtiskie priekšnosacījumi darba dienas pagarināšanai, kas ietver obligātās uzraudzības pienākumu pildīšanu (*Arbeitsbereitschaft*) vismaz trīs stundas dienā.

12. Saskaņā ar Direktīvas 93/104 6. panta 2. punkta redakciju, kas bija spēkā faktu rašanās laikā, tajā noteiktais maksimālais nedēļas darba laiks varēja tikt pastāvīgi pagarināts, jo minētā likuma 7. panta 1. daļas 1. punkta a) apakšpunktā tika atļauts ar darba koplīgumu pagarināt darba laiku līdz

vairāk nekā desmit stundām bez tiesībām uz atlīdzību gadījumos, kad tajā regulāri ietverta būtiska uzraudzības pienākumu pildīšanas laika daļa [8].

III — Jautājuma analīze

13. Savos agrākajos secinājumos, balstoties uz vairākiem judikatūras un doktrīnas citātiem, esmu paudis viedokli, ka šis strīds ir starp privātpersonām tādējādi, ka atbilstoši pastāvīgajai Tiesas judikatūrai par dalībvalstu nepareizi transponētu direktīvu tiešo iedarbību darba ņēmēji nevar atsaukties uz Direktīvas 93/104 6. panta 2. punktu.

14. Esmu norādījis arī uz to, ka šādos apstākļos interpretējot valsts tiesības, valsts tiesai pēc iespējas ir jāņem vērā direktīvas teksts un mērķis, lai sasniegtu tās noteikto rezultātu, tādējādi ievērojot EKL 249. panta trešo daļu.

15. Visbeidzot esmu atgādinājis, ka gadījumā, kad šī "atbilstošā interpretācija" izrādās neiespējama, Tiesas judikatūra mudina valsts tiesu nodrošināt Kopienu tiesību pilnīgu iedarbību, vajadzības gadījumā pēc savas ierosmes pat nepiemērojot nesaderīgās valsts tiesību normas, nelūdzot un negaidot to iepriekšēju atcelšanu likumdošanas vai citā konstitucionālā ceļā.

16. Saprotu un esmu vienisprātis ar tiem, kas bažījās, konstatēdami šai loģiskajai secībai šķērsli tajā apstāklī, ka nav atzīta direktīvu horizontālā tiešā iedarbība, taču šo daudzo ģenerāladvokātu viedokļiem un krietnai daļai tiesību teorijas pretējo judikatūras nostāju saskaņošana ar "atbilstošas interpretācijas" vajadzību ir viena no Kopienu tiesību smagākajām dilemmām, kurai ir grūti rast kādu vispārēju risinājumu. Tomēr ir vērts situāciju izpētīt dziļāk, lai vismaz meklētu piemērotu risinājumu šo lietu konkrētajiem apstākļiem, ņemot vērā Kopienu tiesību pārākuma principu, saskaņā ar dalībvalstīm uzlikto lojālas sadarbības pienākumu, ko tām uzliek EKL 10. pants, kā arī ar direktīvas normatīvo raksturu un iedarbību, kādu tā rada ar Līgumu izveidotajā tiesību sistēmā.

8 — Atbildot uz Tiesas uzdoto jautājumu, Vācijas valdība dara zināmu, ka, sākot ar 2004. gada 1. janvāri, stājoties spēkā grozījumiem Likumā par darba laiku, tiek noteikts pienākums darba ņēmējam atlīdzināt par darba laika pagarinājumu, kas pārsniedz desmit stundas. Grozījumi tika izdarīti pēc Tiesas 2003. gada 9. septembra sprieduma lietā C-151/02 *Jaeger* (*Recueil*, I-8389. lpp.), kura 71. punktā apstiprināts, ka dežūrārsta fiziskā klātbūtne slimnīcā pilnībā veido darba laiku Direktīvas 93/104 izpratnē tādējādi, ka šī Kopienas norma iestājas pret dalībvalsts tiesību aktiem, kuros darba ņēmēja bezdarbības periodi šādu dežūru laikā tiek kvalificēti kā atpūtas laiks.

Varu droši norādīt, ka mani pilnībā nav pārliecinājis neviens no tiesvedības gaitā izvirzītajiem argumentiem.

17. Tiesa vēlas noskaidrot "atbilstošas interpretācijas" jēdziena piemērojamību, ņemot vērā šajās lietās esošos apstākļus: 1) ka attiecībā uz darba laiku Vācijas likuma 7. panta 1. daļas 1. punkta a) apakšpunktā ir ietverta atkāpe no vispārīgākām normām, kas ietvertas tajā pašā tiesību aktā un ir pilnīgi atbilstošas Kopienas normas tekstam un mērķim; 2) ka Direktīva 93/104 ir vērsta uz darba attiecībās vājākajās pozīcijās esošo darba ņēmēju aizsardzību; un 3) ka prasītāju vairākuma celtā prasība ir vērsta uz to, lai tiktu atzītas tiesības nestrādāt vairāk nekā četrdesmit astoņas stundas nedēļā, kas ir prasījums bez finansiāla satura, kura apjomu ir grūti noteikt, tādējādi, ka varbūtība, ka no valsts iestādēm tiks saņemta atlīdzība par Kopienu tiesību pārkāpumu, šķiet krietni vien ierobežota.

18. Šo lietu raksturlielumi atšķiras no citiem Tiesas līdz šim izskatītiem gadījumiem, kuros kādas dalībvalsts tiesību akti nav bijuši pielāgoti direktīvai savlaicīgi vai tikuši ieviesti nepareizi. Savukārt šajā gadījumā Vācija ir pieņēmusi likumu, lai transponētu Direktīvas 93/104 tekstu un mērķi savās valsts tiesībās. Pieņemu, ka tās nodoms bija rīkoties pareizi, jo nekas neliecina par tīšu nodomu izvairīties no lojalitātes saistībām, ko tai uzliek EKL 10. pants. Tās labprātīgumu apliecina tas, ka nepilnu četru mēnešu laikā tā izdarīja grozījumus savos tiesību aktos, lai tos padarītu saderīgus ar spriedumā lietā *Jaeger*[9] Tiesas sniegto interpretāciju. Turklāt atbilstoši judikatūrai katrai tiesai ir jāpieņem, ka valsts ir centusies pilnībā ievērot no direktīvas izrietošos pienākumus[10].

19. Tādēļ jāpieņem, ka Vācijas likumā par darba laiku ir paredzēts aptvert visu Direktīvas 93/104 normu kopumu. Tomēr vienā aspektā ir pieļauta kļūda: pārkāpjot robežas, kas nospraustas, lai pareizi saskaņotu principus (1.–16. pants) ar atkāpēm (17. un 18. pants), uz kā balstās direktīvas regulējums. Runa ir konkrēti par minētā likuma 7. panta 1. daļas 1. punkta a) apakšpunktu, kas ir veidots kā atkāpe, jo pārējās normas ietver noteikumus par darba laiku un atpūtas laiku stingrā saskaņā ar Kopienas regulējumu.

20. Minētā Vācijas likuma norma, uz kuru balstīts Sarkanā Krusta Darba koplīguma

9 — Spriedums iepriekš minētajā lietā *Jaeger*.

10 — 1993. gada 16. decembra sprieduma lietā C-334/92 *Wagner Miret* (*Recueil*, I-6911. lpp.) 20. punkts.

14. pants, lai pagarinātu nedēļas darba laiku, patiešām ir formulēta kā atkāpe no 3. panta, saskaņā ar kuru tas nedrīkst pārsniegt astoņas stundas dienā.

21. Interpretējot šo pēdējo normu saistībā ar minētā likuma 9. pantu, kas nosaka svētdienu par atpūtas laiku, iegūst četrdesmit astoņas stundu darba nedēļu atbilstoši Direktīvas 93/104 6. panta 2. punktā paredzētajam. Piemērojot vienīgi šos divus valsts tiesību pantus, varētu piekrist vairākumam prasītāju pamata prāvās, jo, kā izklāstīts, divi no septiņiem pieprasa samaksu par virsstundām, savukārt, pārējie pieci lūdz atzīt tiesības nestrādāt vairāk kā četrdesmit astoņas stundas nedēļā.

Vai gadījumā, ja Vācijas tiesa rīkotos šādi, tas nozīmētu, ka pretēji pastāvīgai judikatūrai tiktu atzīta tāda direktīvas noteikuma tieša iedarbība, kas, kā zināms, pats par sevi nevar radīt pienākumus privātpersonai [11]?

22. Dalībvalstis, kas piedalījušās šajā prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, ir atklāti paudušas bažas saistībā ar iespējamu judikatūras virziena maiņu uz noteiktajā termiņā valsts tiesību sistēmā netransponētas vai nepareizi ieviestas direktīvas tiešas iedarbības atzīšanu. Šīm bažām nepiekrītu, jo neuzskatu, ka šis jautājums rastos saistībā ar Direktīvas 93/104 6. panta 2. punktu, pat ja tas atbilst prasībām par pietiekamu precizitāti un nepakārtotību nosacījumiem. [12] Nepiekrītu arī tiem, kas apgalvo, ka tas tiktu apveltīts ar šādu iedarbību, pamata prāvā nepiemērojot ar minēto Kopienas noteikumu nesaderīgo Vācijas normu, pretēji virknei Tiesas lēmumu, ar kuriem tas tiek liegts strīdos starp privātpersonām.

Drīzāk piekrītu Itālijas valdībai, kas, ņemot vērā ar direktīvām sasniedzamos Līguma mērķus, par mazāk krasu un vienlaikus arī funkcionālāku uzskata iespēju apstiprināt Tiesas piedāvāto risinājumu, dodot priekšroku tādai valsts tiesību normas interpretācijai, kas visvairāk atbilstu Kopienu tiesībām.

11 — 1986. gada 26. februāra sprieduma lietā 152/84 *Marshall* (*Recueil*, 723. lpp.) 48. punkts un 1990. gada 13. novembra sprieduma lietā C-06/89 *Marleasing* (*Recueil*, I-4135. lpp.) 6. punkts.

12 — 1982. gada 19. janvāra sprieduma lietā 8/81 *Becker* (*Recueil*, 53. lpp.) 25. punkts, 1989. gada 22. jūnija sprieduma lietā 103/88 *Fratelli Costanzo* (*Recueil*, 1839. lpp.) 29. punkts, 1996. gada 17. septembra sprieduma apvienotajās lietās C-246/94 - C-249/94 *Cooperativa Agricola Zootecnica S. Antonio* u.c. (*Recueil*, I-4373. lpp.) 17. punkts, 1999. gada 1. jūnija sprieduma lietā C-319/97 *Kortas* (*Recueil*, I-3143. lpp.) 21. punkts un 2004. gada 5. februāra sprieduma lietā C-157/02 *Rieser Internationale Transporte* (*Recueil*, I-1477. lpp.) 22. punkts.

23. Pats par sevi saprotams, ka dalībvalstu pienākums sasniegt direktīvās paredzēto rezultātu, kā arī to no EKL 10. panta izrietošais pienākums veikt vispārējus un īpašus pasākumus, lai nodrošinātu šī pienākuma izpildi, ir saistošs visām valsts iestādēm, tostarp tiesām [13].

24. Lai mazinātu sekas, kas izriet no konkrētas direktīvas normas tiešas iedarbības neatzīšanas strīdā starp privātpersonām, Tiesa ir attīstījusi tā saucamo "atbilstošas interpretācijas" doktrīnu, saskaņā ar kuru, piemērojot valsts tiesisko regulējumu, kas pieņemts pirms vai pēc tās, tiesai ir jādara viss iespējamais, lai īstenotu direktīvu, tādējādi izpildot EKL 249. panta trešās daļas prasības [14]. Šis princips jo īpaši ir saistošs valsts tiesai, kad, kā aplūkojamajā gadījumā, dalībvalsts ir uzskatījusi, ka tās pieņemtie tiesību akti atbilst direktīvas prasībām [15].

25. Tomēr virknē lietu, kurās šāda veida interpretācija ieteikta tāpēc, ka tie bija strīdi starp privātpersonām, Tiesa nav vienkārši aprobežojusies ar paziņojumu par to, bet ir gājusi tālāk, norādot iesniedzējtiesai konkrēto rezultātu, kādu konkrētajā gadījumā vajadzētu sasniegt. Paskaidrojumam būtu noderīgi sniegt dažus piemērus [16].

13 — 1984. gada 10. aprīļa sprieduma lietā 14/83 *Von Colson* un *Kamann* (*Recueil*, 1891. lpp.) 26. punkts un 1986. gada 15. maija sprieduma lietā 222/84 *Johnston* (*Recueil*, 1651. lpp.) 53. punkts.

14 — Spriedumu iepriekš minētajās lietās *Marleasing* 8. punkts un *Wagner Miret* 20. punkts, 1994. gada 14. jūlija sprieduma lietā C-91/92 *Faccini Dori* (*Recueil*, I-3325. lpp.) 26. punkts un 2000. gada 13. jūlija sprieduma lietā C-456/98 *Centrosteel* (*Recueil*, I-6007. lpp.) 16. punkts.

15 — Sprieduma iepriekš minētajā lietā *Wagner Miret* 21. punkts. Skat. Bernardeau, L., *Clauses abusives: illicéité des clauses attributives de compétence et l'autonomie de leur contrôle judiciaire*, *Revue européenne de droit de la consommation*, 2000, 261. – 281. lpp., jo īpaši 270. lpp.: "L'obligation d'interprétation conforme qui découle du principe de la primauté du droit communautaire s'applique *a fortiori* lorsque la directive a été transposée" ("No Kopienu tiesību pārākuma principa izrietošais atbilstīgas interpretācijas pienākums piemērojams *a fortiori*, kad direktīva ir transponēta").

16 — Daļa vācu doktrīnas atzīst valsts tiesas kompetenci atbilstošas interpretācijas ceļā pārvarēt valsts tiesībās esošās nepilnības vai pat nesaderību ar Kopienu tiesībām, lai izpildītu Kopienas direktīvas mērķus. Skat. Götz, V., *Europäische Gesetzgebung durch Richtlinien — Zusammenwirken von Gemeinschaft und Staat, Neue Juristische Wochenschrift*, 1992, 1854. lpp.: "Über die Auslegung von Begriffen und Normen, die eine offensichtliche Kongruenz zwischen Richtlinie und staatlichem Umsetzungsrecht aufweisen, hinaus, kann richtlinienkonforme Auslegung in begrenztem Umfange die weitergehende Funktion erfüllen, Unzulänglichkeiten der staatlichen Gesetzgebung zu überbrücken oder der Richtlinie zu einem Anwendungsvorrang gegenüber solchen Bestimmungen des nationalen Rechts zu verhelfen, die nicht direkt umsetzungsbedingt sind, deren Anwendung aber im Bereich der Richtlinie mit dieser nicht zu vereinbaren wäre". Saskaņā ar šo doktrīnu Kopienu tiesību pārākums attiecas arī uz to interpretāciju, kas nozīmē to, ka Tiesas dotais skaidrojums gūs virsroku pār jebkuru citu, kas varētu attiekties uz valsts tiesību aktiem, kas vērsti uz Kopienas direktīvas īstenošanu, kas novedot pie tā, ka valsts tiesai būtu jāatzīst valsts tiesības par *contra legem*, lai nodrošinātu Kopienas normas piemērošanu. Piemēra veidā varētu citēt Dendrinos, A., *Rechtsprobleme der Direktwirkung von EWG-Richtlinien*, 290. – 292. lpp., jo īpaši 290. lpp.: "In diesem Punkt muss hervorgehoben werden, dass die Richtlinienbestimmungen Vorrang in der Auslegung haben. Dies bedeutet, dass den durch den EuGH ausgelegten Richtlinienvorschriften des Gemeinschaftsrechts für den Ausgangsfall Vorrang gegenüber der gegenteiligen einheimischen Interpretation einer mehrdeutigen zur Ausführung der Richtlinien ergangenen nationalen Norm gebührt. Hier spricht man von der unmittelbar wirkenden Auslegung. Aufgrund dieser Erkenntnis kommt man der Anerkennung der horizontalen unmittelbaren Wirkung ein Stück näher, da der nationale Richter wegen der vorrangigen Auslegung des EuGH gegebenenfalls nationales Recht contra legem auslegen muss, welches zur Umsetzung der Richtlinie ergangen ist und zugleich private Rechtsverhältnisse regelt"; un Brechmann, W., *Die Richtlinienkonforme Auslegung*, 160. – 166. lpp., jo īpaši 163. lpp., kas atsaucas uz šo vairāku autoru atbalstīto doktrīnu: "Die These von Dendrinos, dass eine richtlinienkonforme Auslegung auch eine Auslegung contra legem erlaube, ist jedoch keineswegs eine vereinzelte Sondermeinung, sondern sie wird von anderen Autoren der völkerrechtlichen Theorie vertreten".

26. Interpretējot Spānijas tiesībās netransponētu Direktīvu 68/151/EEK [17], kuras mērķis ir ierobežot gadījumu skaitu, kad akciju sabiedrības atzītas par neesošām, lai garantētu tiesisko drošību attiecībās starp sabiedrību un trešām personām, kā arī starp dalībniekiem, Tiesa noteica, ka valsts tiesai jāinterpretē savas valsts tiesības, ņemot vērā minētās direktīvas tekstu un mērķi, *lai novērstu sabiedrības atzīšanu par neesošu to iemeslu dēļ, kas nav uzskaitīti tās 11. pantā* [18].

Marleasing SA lūdza atzīt par spēkā neesošu sabiedrības dibināšanas līgumu tādēļ, ka tam neesot bijis pamata, tas esot bijis krāpniecisks un izstrādāts, lai apkrāptu kreditorus. Atbildētāja prasību neatzina, apgalvodama, ka minētās direktīvas 11. pantā esot izsmeļoši uzskaitīti pamati atzīšanai par spēkā neesošu, kuru starpā neesot tiesiska pamata trūkums. Lai izpildītu Tiesas norādījumu, nevarēja tikt piemēroti Spānijas Civilkodeksa 1261. un 1275. pants, kas par spēkā neesošiem atzīst līgumus, kam nav tiesiska pamata vai kuru pamats ir pretlikumīgs. Tieši tā Ovjedo Pirmās instances tiesa Nr. 1 (*Juzgado de Primera Instancian° 1 de Oviedo*) arī izdarīja 1991. gada 23. februāra spriedumā, noraidot prasību, ciktāl tā tika balstīta uz pamata trūkumu, kas Direktīvā 68/151 [19] nav paredzēts kā pamatojums atzīšanai par spēkā neesošu. Par savu Kopienas garu vienbalsīgi cildinātajā spriedumā netika vaicāts, vai "atbilstošas interpretācijas" doktrīnas piemērošana varētu radīt direktīvas tiešas horizontālas iedarbības atzīšanai līdzvērtīgas sekas.

27. Spriedumā lietā *Wagner Miret* [20] no rīkojuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu tika secināts, ka Spānijas tiesību normas nevar tikt interpretētas atbilstoši Direktīvai 80/987/EEK [21] un tādēļ *neļauj augstākās vadības personālam gūt labumu no Kopienu tiesību normas piešķirtajām garantijām*, atzīstot, ka dalībvalstij ir pienākums atlīdzināt zaudējumus tiem, kas cietuši no pienākuma neizpildes.

Prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā tika konstatēts, ka Spānija nebija izveidojusi nevienu

17 — Padomes 1968. gada 9. marta Pirmā Direktīva par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 58. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses (OV L 65, 8. lpp.).

18 — Sprieduma iepriekš minētajā lietā *Marleasing* 13. punkts. Curtin, D., *Directives: the effectiveness of judicial protection of individual rights*, *Common Market Law Review*, 1990, 709. - 739. lpp., jo īpaši 724. lpp.: "In Marleasing, the end result was that the Spanish tribunal was obliged to interpret the provisions of the Spanish Civil Code in a manner so as to preclude a declaration of nullity of a public limited company based on a ground different from those set out in Article 11 of the (unimplemented) first Company Directive. This means in effect that the obligation contained in a directive is placed on *private parties*, albeit after having been transformed, via judicial interpretation, into one of national law. In practice, this clever judicial strategy achieves, where the national law is at all open to interpretation, the same result as if a particular provision of that directive could be recognized as enjoying horizontal direct effects. In this manner, "horizontal" rights which are enshrined in directives can have the force of law as between individuals without a specific domestic legislative process and the primacy of Community law is assured".

19 — Skat. Tiesas DEC-NAT datubāzē atsauci dos-Cour QP/01853-P1.

20 — Sprieduma iepriekš minētajā lietā *Wagner Miret* 22. punkts.

21 — Padomes 1980. gada 20. oktobra Direktīva par dalībvalstu likumu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku aizsardzību to darba devēja maksātnespējas gadījumā (OV L 283, 23. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 1987. gada 2. marta Direktīvu 87/164/EEK (OV L 66, 11. lpp.).

citu garantiju institūtu kā vienīgi *FOGASA* (Algu garantiju fondu — *Fondo de Garantía Salarial*), kas uz šo darbinieku kategoriju neattiecināja tiesības pieprasīt nesaņemto darba samaksu darba devēja maksātnespējas gadījumā. Ņemot vērā Direktīvā 80/987 dalībvalstīm piešķirto rīcības brīvību, Tiesa atzina, ka šī darbinieku kategorija nevar atsaukties uz minēto tiesību aktu, lai pieprasītu darba samaksas parāda samaksu no garantijas institūta, kas izveidots citu kategoriju darba ņēmējiem. 1994. gada 16. februāra spriedumā *Tribunal Superior de Justicia de Cataluña* (Katalonijas Augstākā tiesa) noraidīja prasību, atbrīvojot no atbildības *FOGASA*, tomēr atzīstot prasītāja prasības tiesības pret valsti par ciestajiem zaudējumiem, kuras bija jāīsteno tiesā pēc piekritības [22].

28. Spriedumā lietā *Océano Grupo Editorial* un *Salvat Editores* [23] bija jāizlemj, vai gadījumā, ja Direktīva 93/13/EEK [24] valsts tiesībās nav transponēta noteiktajā termiņā, bija iespējams pēc savas ierosmes konstatēt, ka lieta nav piekritīga Barselonas civillietu tiesai, jo tā tika paredzēta līguma noteikumā, ko pati šī tiesa atzina par direktīvas izpratnē negodīgu. Pārņemot nostāju, kas izklāstīta ģenerāladvokāta Sadžo [*Saggio*] lieliskajos secinājumos, kuru 27.–37. punktā tiek izsmeļoši iztirzāts šis delikātais jautājums, Tiesa atbildēja apstiprinoši, nosakot, ka "atbilstošas interpretācijas" vajadzība jo īpaši liek tiesai *dot priekšroku tādai valsts tiesību normu interpretācijai, kas tai ļautu pēc savas ierosmes noliegt piekritību, kas tai piešķirta negodīgā noteikumā.*

Attiecīgajā noteikumā tika paredzēta no pirkuma–pārdevuma līguma izpildes izrietošu strīdu izņēmuma piekritība uzņēmuma atrašanās vietas tiesai. Direktīva 93/13 valsts tiesībās tika transponēta novēloti, un pa to laiku tika piemēroti spēkā esošie patērētāju aizsardzības noteikumi, kuros netika skaidri noteikts, vai negodīgus noteikumus par spēkā neesošiem var atzīt pēc savas ierosmes, Spānijas tiesībās neesot arī juridiskam pamatam, uz kā balstīt tiesas kompetenci izlemt jautājumu par atzīšanu par spēkā neesošu, ja vien to neprasa kāda puse. Tomēr Tiesa norādīja Spānijas tiesai, ka tai pēc savas ierosmes ir jānoraida strīda piekritība, kas tai bija piešķirta šādos apstākļos [25]. 2000. gada

22 — Skat. Tiesas DEC-NAT datubāzē atsauci dos-Cour QP/02395-P1.

23 — 2000. gada 27. jūnija sprieduma apvienotajās lietās C-240/98—C-244/98 (*Recueil*, I-4941. lpp.) 32. punkts.

24 — Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 29. lpp.).

25 — Craig, P. un Búrca, G., *EU Law. Text, cases and materials*, Third Edition, Oxford University Press, 219. lpp.: "This ruling does not declare that the Spanish court *must* decline jurisdiction by reading national law in the light of the Directive's requirements, but it certainly encourages the national court to do this, by indicating that is should "favour" that interpretation if it is possible. And while such an interpretation of national law would not impose any legal obligation on Océano, it would deprive that company of any possible existing right under national law to enforce the consumer contract before the Barcelona court. While the defendant would not himself or herself have to "invoke" the right (since the defendant might well not appear before a court outside his or her domicile) that party would benefit from the terms of the directive even though it was not implemented, and the plaintiff company would suffer a legal disadvantage"; un Stuyck, J., *Common Market Law Review*, 38, 719. – 737. lpp., jo īpaši 737. lpp.: "Océano means a further step in the Court's case law on the role of the national judge in applying Community law, by construing a duty for the national courts to invoque of their own motion the unfair character [..] of a jurisdiction clause".

14. jūlijā izdotajā rīkojumā Spānijas pirmās instances tiesa burtiski piemēroja Tiesas spriedumu un izmantoja sev piekrītošās pilnvaras pēc savas ierosmes pārbaudīt noteikuma negodīgumu un nepieņemt izskatīšanai prasību sakarā ar minētā noteikuma, kurā paredzēta prasību piekritība Barselonas tiesām, negodīgumu, piebilstot, ka minētā atzīšana par spēkā neesošu lietas padara par piekritīgām atbildētāja atrašanās vietas tiesām [26].

29. Kā var secināt no izmantotajiem piemēriem, "atbilstošas interpretācijas" pienākums rodas ne tikai prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā. Spriedumā lietā Komisija/Itālija [27] tika skaidri noteikts, ka dalībvalsts atzīšana par savas Kopienas saistības neizpildījušu *šīs dalībvalsts tiesu un pārvaldes iestādēm nozīmē, pirmkārt, pilnīgu aizliegumu piemērot nesaderīgo nodokļu atbrīvojumu režīmu un, otrkārt, pienākumu veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu Kopienu tiesību pilnīgu īstenošanu.*

30. Citos gadījumos, gluži tik precīzi nenorādot, kā būtu jārīkojas valsts tiesai, Tiesa tai ir norādījusi uz piemērotāko ceļu direktīvas mērķa sasniegšanai.

31. Spriedumā lietā *Pafitis* u.c. [28] Tiesa noteica, ka Direktīvas 77/91/EEK [29] 25. pants, kas vērsts uz to, lai nodrošinātu akcionāru minimālo obligātās aizsardzības līmeni visās dalībvalstīs, iestājas pret valsts tiesību aktu, kas ļauj ar administratīvu aktu un bez akcionāru sapulces lēmuma izlemt jautājumu par akciju sabiedrības formā dibinātas bankas kapitāla palielināšanu sakarā ar tās parādsaistību rezultātā radušos ārkārtas situāciju.

Pamata prāvā bija strīds starp akciju sabiedrības formā dibinātu banku un tās jaunajiem akcionāriem, no vienas puses, un agrākajiem akcionāriem, no otras puses, kas apstrīdēja gan grozījumu izdarīšanu statūtos, ar kuriem tika padarīta par iespējamu kapitāla palielināšana, pamatojoties uz to, ka tas esot bijis pagaidu administratora lēmums, nesasaucot akcionāru sapulci, gan akciju sadalījumu. Viņi lūdza arī atzīt par spēkā neesošiem trīs turpmāk veiktos kapitāla palielinājumus. Turpmākā tiesvedības attīstības gaita liek vien minēt, kāds būtu bijis tās iznākums [30].

26 — Skat. Tiesas DEC-NAT datubāzē atsauci dos-Cour QP/03748-P1.

27 — 1993. gada 19. janvāra sprieduma lietā C-101/91 (*Recueil*, I-191. lpp.) 24. punkts. Skat. tāpat 1972. gada 13. jūlija sprieduma lietā 48/71 Komisija/Itālija (*Recueil*, 529. lpp.) 7. punktu.

28 — 1996. gada 12. marta sprieduma lietā C-441/93 (*Recueil*, I-1347. lpp.) 60. punkts.

29 — Padomes 1976. gada 13. decembra Otrā Direktīva par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko saistībā ar akciju sabiedrību veidošanu un to kapitāla saglabāšanu un mainīšanu dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 58. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses (OV L 26, 1. lpp.).

30 — Šajā gadījumā lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegusī valsts tiesa nepieņēma Tiesas interpretāciju un prasību noraidīja (datubāzē DEC-NAT, dos-Cour QP/02610-P1). Sprieduma pārsūdzībā apelācijas kārtībā Grieķijas tiesa uzdeva jaunu prejudiciālu jautājumu (dos-Cour QP/03745-P1), kas tika atsaukts, pusēm izbeidzot tiesvedību. Tādējādi Tiesai nebija iespējas pieņemt lēmumu par šādas interpretācijas nepiemērošanu pirmās instances tiesā.

32. Lietā *Ruiz Bernáldez*[31] jautājumi radās kriminālajā tiesvedībā, kas uzsākta pret iereibušu autovadītāju, kurš bija izraisījis satiksmes negadījumu. Valsts tiesa viņam piesprieda atlīdzināt mantiskos zaudējumus, taču atbrīvoja viņa apdrošināšanas sabiedrību no visām atlīdzības saistībām, balstoties uz valsts tiesību normām par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu, kurās tika izslēgta zaudējumu atlīdzība, ja atbildīgā persona ir vadījusi transportlīdzekli reibuma stāvoklī.

Šajā gadījumā Tiesa interpretēja Direktīvu 72/166/EEK[32] un Direktīvu 84/5/EEK[33] tādējādi, ka, ņemot vērā to mērķi nodrošināt aizsardzību, automašīnas obligātajai apdrošināšanai ir jāļauj transportlīdzekļa izraisītā negadījumā cietušām personām saņemt atlīdzību par visiem nodarītajiem miesas bojājumiem un mantiskajiem zaudējumiem un ka obligātās apdrošināšanas līgumā nedrīkst paredzēt, ka noteiktos gadījumos un, jo īpaši, autovadītājam atrodoties reibuma stāvoklī, apdrošinātājs tiktu atbrīvots no pienākuma atlīdzināt par miesas bojājumiem un mantiskajiem zaudējumiem, kas nodarīti trešām personām ar apdrošināto transportlīdzekli. Pēc tam tā ierosināja valsts tiesai noteikt, ka uzņēmumam ir jārūpējas par cietušajiem, lai gan valsts tiesību aktos tas nebija paredzēts[34]. Izskatot lietu, *Audiencia Provincial de Sevilla* (Seviļas Provinces tiesa) ievēroja Tiesas prejudiciālo nolēmumu un 1996. gada 30. aprīlī piesprieda apdrošinātājam atlīdzināt zaudējumus Ruisa Bernaldesa [*RuizBernáldez*] reibuma stāvoklī izraisītajā negadījumā cietušajai personai[35].

33. Spriedumā lietā *Draehmpaehl*[36] tika atzīts, ka Direktīva 76/207/EEK[37] iestājas pret valsts tiesību normām, kas pretēji citām civiltiesību un darba tiesību normām attiecībā uz zaudējumu un kaitējuma atlīdzību, ko var pieprasīt kandidāts, kas atlases procesā cietis no diskriminācijas dzimuma dēļ, paredz maksimālo robežu trīs mēnešu darba algas apmērā, ja tiek uzskatāmi parādīts, ka pretējā gadījumā viņš būtu ieguvis vakanto amatu, vai sešu mēnešu darba algas apmērā vairāku kandidātu gadījumā. Darba ņēmējs pieteicās, atbildot uz laikrakstā publicētu darba piedāvājumu sievietēm, savukārt uzņēmums viņam nedz atbildēja, nedz nodeva atpakaļ iesniegto dokumentāciju. Viņš cēla prasību tiesā, apgalvodams, ka esot vispiemērotākais kandidāts un esot cietis no

31 — 1996. gada 28. marta sprieduma lietā C-129/94 (*Recueil*, I-1829. lpp.) 24. punkts.

32 — Padomes 1972. gada 24. aprīļa Direktīva par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu un attiecībā uz kontroli saistībā ar pienākumu apdrošināt šādu atbildību (OV L 103, 1. lpp.).

33 — Padomes 1983. gada 30. decembra Otrā Direktīva par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu (OV 1984, L 8, 17. lpp.).

34 — Tridimas, T., *Black, white and shades of grey: horizontality of directives revisited, Yearbook of European Law*, 21, 2001–2002, 327. – 354. lpp., jo īpaši 352. lpp.: «Bernáldez causes problems. It is clear that the insurance directives were relied upon to impose an obligation on a third party, i.e. the insurance company, which was not represented in the proceedings. The Court expressly held that Article 3(1) of the First Directive precludes an insurer from being able to rely on statutory provisions or contractual clauses to refuse to compensate third-party victims of an accident caused by the insured vehicle. How can this be distinguished from horizontal direct effect? The answer is with difficulty».

35 — Skat. Tiesas datubāzē DEC-NAT (dos-Cour QP/02722-P1).

36 — 1997. gada 22. aprīļa sprieduma lietā C-180/95 (*Recueil*, I-2195. lpp.) 37. un 43. punkts.

37 — Padomes 1976. gada 9. februāra Direktīva par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret viriešiem un sievietēm attiecībā uz darba, profesionālās izglītības un izaugsmes iespējām un darba apstākļiem (OV L 39, 40. lpp.).

diskriminācijas. Arī šajā gadījumā prejudiciālā nolēmuma skaidrība *Arbeitsgericht Hamburg* (Hamburgas darba tiesai) neatstāja daudz izvēles [38].

34. Pieņemot lēmumu jautājumā par Direktīvu 86/653/EEK [39] lietā *Bellone* [40], Tiesa atzina par nepiemērojamu valsts tiesību normu, ar kuru starpniecības līguma spēkā esamība tika padarīta atkarīga no tirdzniecības pārstāvju reģistrēšanās reģistrā. Itālijas likumdošanā ir ne vien noteikts pienākums veikt šādu reģistrāciju tirdzniecības palātās, bet no reģistrācijas reģistrā ir padarīta atkarīga arī līguma spēkā esamība, liedzot jebkādu tiesisko aizsardzību tiem, kas šo prasību neizpilda, jo īpaši, izbeidzot attiecības starp pusēm. Strīds faktiski attiecās uz starpnieka atlīdzības prasījumu pēc ar uzņēmumu noslēgta starpniecības līguma izbeigšanas. Ģenerāladvokāts Sadžo [*Saggio*] lietā *Océano Grupo Editorial* sniegto secinājumu 35. punktā apgalvoja, ka spriedumā lietā *Bellone* Tiesa ir konstatējusi nepārvaramu nesaderīgumu starp valsts tiesiskā regulējuma normu un minēto direktīvu, kas liedza izdarīt jebkādu "atbilstošas interpretācijas" mēģinājumu, tādēļ tā iesniedzējtiesai uzlika pienākumu nepiemērot savu tiesību normu [41].

35. Spriedumā lietā *Centrosteel* [42] tika izlemts jautājums, kas tiek uzskatīts par iepriekš minētā turpinājumu. Cita Itālijas tiesa, uzskatīdama, ka, tā kā judikatūrā netiek atzīta direktīvu tiešā horizontālā iedarbība, tai ir liegts nepiemērot valsts tiesību normu, jautāja Tiesai, vai Līguma normas attiecībā uz uzņēmējdarbības brīvību un pakalpojumu sniegšanas brīvību, kuru tiešā piemērojamība netiek apšaubīta, iestājās pret tādu valsts likumu, ar kuru noteikts pienākums reģistrēties reģistrā katram, kas darbojas kā tirdzniecības pārstāvis, pretējā gadījumā paredzot viņa noslēgto līgumu atzīšanu par spēkā neesošiem. Prejudiciālā nolēmuma tiesvedība tika izspriesta, norādot iesniedzējtiesai uz zināmo valsts tiesiskā regulējuma "atbilstošas interpretācijas" doktrīnu, lai sasniegtu Direktīvas 86/653 mērķi, neķeroties

38 — Skat. Tiesas datubāzē DEC-NAT (dos-Cour QP/02961-P1). Hamburgas *Arbeitsgericht* (Darba tiesa) aizmuguriski pieņēma atbildētāja uzņēmumam, kas nepiedalījās nevienā tiesvedības stadijā, samaksāt ieinteresētajai personai summu 11 100 vācu marku apmērā. Lai gan Vācijā 1998. gada 29. aprīlī pieņemtajā nolēmumā nav izklāstīts pamatojums, kā tas šķiet esam raksturīgi šā veida procesam, pieņemams, ka summa atbilst darba algai par trijiem ar pusi mēnešiem, ko lūdza prasītājs. Saskaņā ar iesniedzējtiesas sniegtajām ziņām spriedums nav ticis pārsūdzēts.

39 — Padomes 1986. gada 18. decembra Direktīva par dalībvalstu tiesību aktu koordinēšanu attiecībā uz pašnodarbinātiem tirdzniecības pārstāvjiem (OV L 382, 17. lpp.).

40 — 1998. gada 30. aprīļa sprieduma lietā C-215/97 (*Recueil*, I-2191. lpp.) 18. punkts.

41 — 1999. gada 5. maijā, pasludinot spriedumu, *Tribunale civile di Bologna* (Boloņas apgabala Civillietu tiesa) atzina starpniecības līgumu par spēkā esošu un pusēm saistošu, apmierināja Belones [*Bellone*] prasību un piesprieda uzņēmumam viņai samaksāt parāda summas. Pamatojuma izklāstā norādīts, ka valsts tiesību aktos paredzētā sankcija, kas starpniecības līgumu padara par spēkā neesošu sakarā ar starpnieka nereģistrēšanos reģistrā, izrādijusies nesaderīga ar Kopienu tiesībām; ka nesaderības gadījumā šis pēdējās güst virsroku pār dalībvalstu tiesību aktiem; un ka Tiesas spriedumiem ir tieša iedarbība tādējādi, ka, pēc tās domām, nav piemērojami tādi valsts tiesību akti, ar kuriem minētā līguma spēkā esamība tiek padarīta par atkarīgu no iepriekšējas starpnieka reģistrēšanās reģistrā (dos-Cour QP/03475-P1). Turklāt varu piebilst, ka Tiesas datubāzē DEC-NAT atrodami vairāki *Corte di Cassazione* (Itālijas Kasācijas tiesas) nolēmumi, kuros atcelti zemākas instances tiesu nolēmumi, kuros sakarā ar nereģistrēšanos reģistrā tikušas noraidītas tirdzniecības pārstāvju prasības par parāda summu samaksu, kas izriet no starpniecības līguma. Skat. 1999. gada 15. maija spriedumu (dos-Cour IA/18784-A), 2002. gada 18. marta spriedumu (dos-Cour IA-22741-A) un 2002. gada 17. aprīļa spriedumu (dos-Cour IA/22749-A).

42 — Spriedums iepriekš minētajā lietā *Centrosteel*.

pie primāro tiesību aktu interpretēšanas. Gan ģenerāladvokāts Džeikobss [*Jacobs*] savu secinājumu 5. punktā, gan Tiesa sprieduma 17. punktā bija vienisprātis, ka lietā *Bellone* pasludinātā sprieduma rezultātā *Corte di Cassazione* (Kasācijas tiesa) izmainīja savu judikatūru un atzina, ka likumā noteiktā reģistrēšanās pienākuma neizpilde nepadara starpniecības līgumu par spēkā neesošu.

36. Šīs judikatūras attīstības neņemšana vērā būtu būtiska atkāpšanās no Kopienu tiesību pārākuma principa pareizas izpratnes, apdraudētu Tiesas pilnvaras noteikt vienveidīgu šo tiesību aktu normu interpretāciju Eiropas Savienības teritorijā un dezorganizētu valsts tiesas savu Kopienas tiesu funkciju izpildē, jo īpaši tās, kuras sekojušas prejudiciālajiem norādījumiem attiecībā uz tiesību aktu normu "atbilstošu interpretāciju".

Tā kā saskaņā ar Cicerona teikto [43] mūs vada spēcīga vēlme veicināt cilvēces labklājību un mēs cenšamies nodrošināt un bagātināt cilvēku dzīvi ar saviem padomiem un saviem pūliņiem, un uz šo tīksmi mūs mudina pati daba, sekosim labākajiem un neklausīsimies atkāpšanās taurēs, kas mēģina kavēt tos, kuri jau ir izvirzījušies priekšpulkā.

37. Tomēr spriedumā lietā *Arcaro* [44] saistībā ar citu Itālijas tiesas rīkojumu par prejudiciāla jautājuma uzdošanu tika atzīts, ka Kopienu tiesībās nav paredzēts mehānisms, ar kuru varētu izslēgt valsts tiesību normas, kas nav saderīgas ar direktīvas normu, uz kuru nevar atsaukties; turklāt tika atzīts, ka valsts tiesas pienākums ievērot direktīvas saturu, interpretējot attiecīgās savu tiesību normas, izbeidzas, kad tas noved pie valsts tiesībās netransponētā direktīvā paredzēta pienākuma uzlikšanas privātpersonai un, jo vairāk, kad par to neizpildi iestājas krimināl-atbildība.

38. Tomēr šie *Arcaro* sprieduma apgalvojumi pretēji dažu apsvērumus sniegušo dalībvalstu apgalvotajam paši par sevi nevar tikt attiecināti uz pašreiz izskatītajām lietām vairāku iemeslu dēļ.

Pirmkārt, tiesvedībā, kurā bija iesaistīts Arkaro [*Arcaro*], nepastāvēja strīds starp divām privātpersonām, jo viņš bija apsūdzē-

43 — Cicerons [*Cicerón*], *Sobre la República*, Alvaro Dorsa [*Álvaro D'Ors*] tulkojums, Editorial Gredos, Madride, 1984, pirmā grāmata 2.2, 38. lpp.

44 — 1996. gada 26. septembra sprieduma lietā C-168/95 (*Recueil*, I-4705. lpp.) 42. un 43. punkts.

tais krimināllietā. Tādēļ bija jānovērš, ka dalībvalsts, kura nebija izpildījusi pienākumu transponēt Direktīvu 76/464/EEK [45] un Direktīvu 83/513/EEK [46] savās tiesībās, gūtu labumu no savas saistību neizpildes un krimināli sodītu komersantu, kas bija pārkāpis kādu no tās noteikumiem. Jebkurā gadījumā Tiesa ir atzinusi, ka valsts tiesas pienākumu ievērot direktīvā noteikto, interpretējot valsts tiesību normu, ierobežo Kopienu tiesību sistēmā ietilpstošie vispārīgie tiesību principi, jo īpaši tiesiskās drošības un atpakaļejoša spēka nepieļaujamības princips, īpaši gadījumā, kad var iestāties krimināl-atbildība [47].

Otrkārt, ir ļoti liela atšķirība starp apstākļiem *Arcaro* lietā un Sarkanā Krusta darbinieku celtajās prasībās, jo pirmajā gadījumā Itālijas likumdevējs ir transponējis Eiropas Savienības tiesības tikai daļēji, savukārt Vācija Direktīvas 93/104 pilnīgai transponēšanai ir pieņēmusi īpašu likumu, kura 3. pantā tiek precīzi pārņemts Kopienas normas 6. panta 2. punkta saturs, nosakot maksimālo darba laiku četrdesmit astoņas stundas nedēļā.

39. Tādēļ nav gluži tā, kā to apgalvo Vācijas federālā valdība, ka gadījumā, ja neņemtu vērā Likuma par darba laiku 7. panta 1. daļas 1. punkta a) apakšpunktu, valsts tiesa saskartos ar juridiskā regulējuma neesamību, kas tai liktu piemērot darba devējam sodu, balstoties uz Direktīvu 93/104, jo tā gluži vienkārši varētu atsaukties uz citu valsts tiesību normu, kas ietverta tajā pašā likumā, kas pieņemts Kopienu tiesību transponēšanai [48], un kas atbilstu Kopienas likumdevēja

45 — Padomes 1976. gada 4. maija Direktīva par piesārņojumu, ko rada dažas bīstamas vielas, kuras novada Kopienas ūdens vidē (OV L 129, 23. lpp.).

46 — Padomes 1983. gada 26. septembra Direktīva par robežvērtībām un kvalitātes mērķiem attiecībā uz kadmija emisijām (OV L 291, 1. lpp.).

47 — 1987. gada 11. jūnija sprieduma lietā 14/86 *Pretore de Salò* (*Recueil, 1987*, 2545. lpp.) 20. punkts un 1987. gada 8. oktobra sprieduma lietā 80/86 *Kolpinghuis Nijmegen* (*Recueil*, 3969. lpp.) 13. punkts.

48 — Daļā doktrīnas tiek uzskatīts tāpat. Piemēram skat. Faro, S., *La cassazione torna a pronunciarsi sull'efficacia diretta "orizzontale" delle direttive comunitarie, Rivista italiana di diritto pubblico comunitario*, 1998, 1398. – 1407. lpp., jo īpaši 1403. un 1404. lpp.: "la previsione di questo obbligo [interpretare la norma nazionale in coerenza con quella contenuta in una directiva comunitaria] comporta, di fatto, il riconoscimento di un effetto orizzonatle "indiretto" delle direttive, indirecto in quanto la norma che trova applicazione al rapporto tra i privati è, in ogni caso, la norma nazionale"; Tesauro, G., *Diritto Comunitario, terza edizione*, CEDAM, 2003, 162. – 184. lpp., jo īpaši 180. lpp.: "I risultati pratici cui si previene con l'obbligo di interpretare il diritto nazionale in modo conforme alla norma di una directiva [...] non sono molto diversi da quelli che si realizzerebbero con l'affermazione pura e semplice dell'effetto orizzontale e verticale. Non e caso, dunque, la corte ha talvolta trasformato il problema della portata dell'effetto directo della directiva in un problema di interpretazione conforme"; Rodiere, P., Sur les effets directifs du droit (social) communautaire, *Revue trimestrielle de droit européen*, 27 (4), 1994, 565. – 586. lpp., jo īpaši 577. lpp.: "L'opération consiste, donc, à substituer une norme de droit national conforme au droit communautaire à celle qui ne l'était pas. La norme à appliquer a un caractère national, le rôle du droit communautaire se borne à en opérer la désignation. Double avantage: peu importe qu'une directive communautaire ne puise créer directement des obligations pesant sur les particuliers, puisque on le demande au droit national"; Timmermans, C.W.A., *Directives: their effect within the national legal systems*, en *Common Market Law Review*, 16, 1979, 533. – 555. lpp., jo īpaši 551. lpp.: "I do not exclude the possibility that, once the process of legal review of national law with regard to directives has become common practice, the Court of Justice will accept and even require such review also with regard to directives relating to horizontal relationships"; un Bach, A., *Juristenzeitung*, 1990, 1113. lpp.: "Die richtlinienkonforme Auslegung ebenso wie die Nichtanwendung gemeinschaftswidriger Normen können dabei erhebliche Auswirkungen auf die Rechte und Pflichten einzelner haben. Objektive Wirkungen sind durchaus auch zu Lasten Privater möglich".

noteiktajam vispārīgajam pienākumam [49] dalībvalstīs nepieļaut, lai darba laiks pārsniegtu šo stundu skaitu [50].

Šajā sakarā piekrītu lietā *Marleasing* [51] sniegto secinājumu 7. punkta otrajā daļā izklāstītajam ģenerāladvokāta van Gervena [*Van Gerven*] viedoklim, ka valsts tiesām piekrītošais pienākums interpretēt savus tiesību aktus atbilstoši direktīvai nenozīmē, ka tai būtu tieša iedarbība attiecībās starp privātpersonām. Gluži pretēji, piemērotas tiek pašas valsts tiesību normas, tās interpretējot atbilstoši direktīvai.

40. Jānorāda arī uz diviem lietā iestājušos dalībnieku šajā tiesvedības stadijā plaši citētiem spriedumiem, gan atbalstot, gan atspēkojot to atšķirīgo nostāju. Runa ir par lēmumiem lietās *CIA Security International* [52] un *Unilever* [53], kas var kalpot par stūrakmeņiem šīs Tiesas judikatūras attīstībā jautājumā par valsts tiesām veicamo dalībvalstu neievēroto direktīvu piemērošanu, taču nav visai noderīgi pašreiz uzdotā jautājuma atrisināšanai [54].

Abās lietās valsts tiesai tika atbildēts, ka tiesvedībā starp privātpersonām nebūtu jāpiemēro valsts tehniskie noteikumi, kas pieņemti, par tiem iepriekš nepaziņojot Komisijai, acīmredzami pārkāpjot Direktīvas 83/189/EEK [55] 8. un 9. pantu, taču Tiesa ārkārtīgi rūpīgi centās precizēt, ka tās judikatūra lietā *Faccini Dori* [56] uz minēto

49 — Ģenerāladvokāts Albērs [*Alber*] šāda veida risinājumu atbalstīja lietā C-343/98 *Collino* un *Chiappero* (*Recueil*, I-6659. lpp.), kurā spriedums pieņemts 2000. gada 14. septembrī, sniegto secinājumu 25. - 31. punktā attiecībā uz gadījumu, kurā valsts tiesa uzskatīja, ka strīds ir starp fiziskām personām. Izlemjot par prejudiciālajiem jautājumiem, Tiesa atstāja valsts tiesas ziņā pārbaudīt, vai darba ņēmēji var atsaukties uz Padomes 1977. gada 14. februāra Direktīvas 77/187/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedribu vai uzņēmējsabiedribu daļu īpašnieka maiņas gadījumā (OV L 61, 26. lpp.) normām attiecībā pret komercsabiedrību, kam koncesijas ceļā uzticēts sniegt sabiedriskos telekomunikāciju pakalpojumus kā šā uzdevuma izpildi agrāk nodrošinošas publiskas iestādes tiesību pārņēmējai.

50 — Skat. arī ģenerāladvokāta Džeikobsa [*Jacobs*] secinājumu lietā, kurā tika pieņemts iepriekš minētais spriedums *Centrosteel*, 35. punktu un ģenerāladvokāta Hēlhuda [*Geelhoed*] secinājumu lietā C-62/00 *Marks & Spencer* (*Recueil*, I-6325. lpp.), kurā spriedums tika pieņemts 2002. gada 11. jūlijā, 42. punktu.

51 — Iepriekš minēts (11. piezīme).

52 — 1996. gada 30. aprīļa spriedums lietā C-194/94 (*Recueil*, I-2201. lpp.).

53 — 2000. gada 26. septembra spriedums lietā C-443/98 (*Recueil*, I-7535. lpp.).

54 — López Escudero, M., *Efectos del incumplimiento del procedimiento de información aplicable a las reglamentaciones técnicas (Directiva 83/189/CEE)*, *Revista de Instituciones Europeas*, 1996, 839. - 861. lpp., jo īpaši 861. lpp.: "los particulares no pueden deducir derecho alguno de actos normativos comunitarios que, como la Directiva 83/189, establecen un procedimiento de información en el seno del cual las Instituciones comunitarias carecen de poder para determinar la compatibilidad con el derecho comunitario de las reglamentaciones nacionales notificadas. Por ello, considero que la utilización del principio del efecto directo para garantizar la efectividad de este tipo de normas comunitarias no es conveniente. El efecto directo no debe ser utilizado jurisprudencialmente para "enmendar" las deficiencias surgidas en la aplicación de cualquier tipo de normativa comunitaria" ("fiziskas personas nevar iegūt nekādas tiesības no Kopienas normatīvajiem aktiem, kuros tāpat kā Direktīvā 83/189 ir paredzēta informācijas sniegšanas kārtība, kuras ietvaros Kopienas iestādēm nav tiesību konstatēt paziņoto valsts tiesību aktu saderīgumu ar Kopienu tiesībām. Tādēļ uzskatu, ka šādu Kopienu tiesību aktu efektivitātes nodrošināšanai tiešās iedarbības princips nav izmantojams. Tiešā iedarbība nav jurisprudencē izmantojama, lai "izlabotu" jebkāda veida Kopienu tiesību aktu piemērošanā radušos trūkumus").

55 — Padomes 1983. gada 28. marta Direktīva, ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko standartu un noteikumu jomā (OV L 109, 8. lpp.).

56 — Spriedums iepriekš minētajā lietā *Faccini Dori* (14. piezīme).

lietu neattiecās, jo tās direktīvas normu neizpilde bija būtisks procesuālās kārtības pārkāpums, un tās normas neradīja nedz tiesības, nedz pienākumus privātpersonām [57].

41. Arī tas, ka direktīvas noteikuma tieša iedarbība ietekmētu vertikālās attiecībās neesošu privātpersonu tiesības, neliedza Tiesai atzīt tās pastāvēšanu. Uzskatāmi piemēri šim apgalvojumam atrodami spriedumā lietā *Fratelli Costanzo* [58] attiecībā uz Direktīvas 71/305/EEK [59] interpretēšanu prasībā atcelt lēmumu par publiskā iepirkuma līguma noslēgšanu par būvdarbiem [60]; spriedumā lietā *World Wildlife Fund* u.c. [61], kas pieņemts citā prasībā par atcelšanu, ko iesniedza vairākas uz lidostas teritorijai pieguļošiem zemesgabaliem dzīvojošas privātpersonas un divas vides aizsardzības organizācijas un kas vērsta pret atļauju īstenot tās konstrukciju pārbūves projektu; spriedumā lietā *Smith & Nephew* un *Primecrown* [62], kas personai, kam saskaņā ar Direktīvu 65/65/EEK [63] tika izsniegta patentētu medikamentu pārdošanas atļauja, ļāva atsaukties uz tās normām valsts tiesā, lai apstrīdētu kompetentas iestādes uz tā paša tiesību akta pamata kādam tās konkurentam izsniegtas atļaujas spēkā esamību attiecībā uz patentētu medikamentu ar tādu pašu nosaukumu; vai nesenais spriedums lietā *Wells* [64], kur piebildes veidā tika atzīts, ka trešo personu tiesību aizskārums pat gadījumā, ja to var paredzēt pilnīgi noteikti, pats par sevi nekalpo par pamatu, lai liegtu privātpersonai atsaukties uz direktīvas noteikumiem attiecībā pret dalībvalsti.

42. Nepiekrītu arī tiem, kas ir apgalvojuši, ka pārākumu varot attiecināt vienīgi uz Kopienas primārajiem tiesību aktiem vai, augstākais, regulām tāpēc, ka tāda bijusi spriedumā lietā *Simmenthal* [65] aplūkotā norma, jo šāda nošķiršana ir mākslīga un neprecīza, tā ka [66] šajā nolēmumā Tiesa apstiprināja gan Līguma, gan Kopienas iestāžu tieši piemērojamo aktu pārākumu. Turklāt ikreiz, kad tiek uzskatīts, ka Kopienas noteikums iestājas pret kādas dalībvalsts tiesību normu, no

57 — Sprieduma arī iepriekš minētajā lietā *Unilever* 50. un 51. punkts.

58 — Spriedums iepriekš minētajā lietā *Fratelli Costanzo*.

59 — Padomes 1971. gada 26. jūlija Direktīva par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu piešķiršanas procedūras (OV L 185, 5. lpp.).

60 — Iepriekš minētais Tridimas, T., 334. lpp.: "Although [the Court] did not examine specifically the implications of allowing reliance on the directive, it did not consider as impermissible horizontal effect the adverse legal implications that would inevitably flow for the successful tenderer by the annulment of the tendering authority's decision".

61 — 1999. gada 16. septembra sprieduma lietā C-435/97 *World Wildlife Fund* u.c. (*Recueil*, I-5613. lpp.) 69. - 71. punkts.

62 — 1996. gada 12. novembra sprieduma lietā C-201/94 *Smith & Nephew* un *Primecrown* (*Recueil*, I-5819. lpp.) 39. punkts.

63 — Padomes 1965. gada 26. janvāra Direktīva par normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patentētajiem medikamentiem (OV 1965, 22, 369. lpp.).

64 — 2004. gada 7. janvāra sprieduma lietā C-201/02 *Wells* (*Recueil*, I-723. lpp.) 57. punkts.

65 — 1978. gada 9. marta sprieduma lietā 106/77 *Simmenthal* (*Recueil*, 629. lpp.) 17. punkts.

66 — Skat. Simon, D., *La directive européenne*, Dalloz, 1997, 95. lpp.: "l'obligation d'écarter les règles nationales contraires au droit communautaire s'impose au juge national en vertu du principe de primauté, y compris si la norme en cause est dépourvue d'effet direct".

jauna tiek iztirzāts jautājums par jau gandrīz pirms četrdesmit gadiem iedibinātas prioritātes atzīšanu neatkarīgi no Kopienu tiesību avota — Līguma [67], regulas vai direktīvas [68].

43. Mans nolūks šobrīd nav atbalstīt judikatūras izvirzītajiem nosacījumiem atbilstošu netransponētu direktīvu tiešu horizontālu iedarbību. Nebūt necenšos mudināt valsts tiesas šos noteikumus piemērot, iejaucoties valsts likumdevēja funkcijās.

Tomēr nevaru piekrist arī tiem, kuri apgalvo, ka tādos gadījumos kā aplūkojamais privātpersonas vienīgi varētu celt prasību pret valsti par zaudējumiem, kas nodarīti sakarā ar tās Kopienu tiesībās noteikto pienākumu neizpildi, jo saskaņā ar Tiesas atzīto, šis risinājums ir alternatīvs un šajā gadījumā būtu izmantojams vienīgi, ja pārējās tiesību normas, ko valsts pieņēmusi Direktīvas 93/104 transponēšanai, nevarētu interpretēt atbilstoši tās tekstam un mērķim.

44. Šajās lietās esošajos apstākļos, Tiesai darbojoties kā Kopienu tiesību vienveidīgas interpretācijas garantam, šo pienākumu uzņemoties jo īpaši savā prejudiciālo nolēmumu tiesvedībā, tai tiek liegts kā vienīgo iespēju valsts tiesas rīcībā atstāt tādas valsts tiesību normas piemērošanu [69], kas nav saderīga nedz ar Direktīvas 93/104 6. panta 2. punkta formulējumu, nedz ar tās mērķi uzlabot darba ņēmēju drošību, higiēnu un veselības aizsardzību [70].

45. Tad, ņemot vērā to, ka Direktīvas 93/104 6. panta 2. punkts ir skaidra, precīza un beznosacījuma norma, kam nav vajadzīga nekāda valsts likumdevēja transponēšana [71], un to, ka Vācijas tiesa bez 7. panta 1. daļas

67 — Skat. 1964. gada 15. jūlija sprieduma lietā 6/64 *Costa/ENEL* (*Recueil*, 1141. lpp.) jo īpaši 1158. – 1160. lpp.

68 — 1979. gada 5. aprīļa sprieduma lietā 148/78 *Ratti* (*Recueil*, 1629. lpp.) 20. – 24. punkts. Lietā *Marleasing* sniegto secinājumu 9. punktā ģenerāladvokāts van Gervens [*Van Gerven*] apstiprina: "Turklāt direktīva [..], būdama daļa no Kopienu tiesībām, principā gūst virsroku pār visām valsts tiesību aktu normām. Tas jo īpaši attiecas uz valsts tiesību normām, kas [..] ir saistītas ar direktīvas regulēto jomu."

69 — Prechal, S., *Directives in European Community Law. A Study of Directives and Their Enforcement in National Courts*, Clarendon Press Oxford, 1995, 229. lpp.: "The domestic courts are here operating within the context of Community law. For this very reason Community law and, specially Article 5 of the Treaty, may not only require them to do something positive but may also stop them if they should transcend the limits of what is considered as acceptable under Community law".

70 — Lenaerts, K., *L'égalité de traitement en droit communautaire. Un principe unique aux apparences multiples*, *Cahiers de droit européen*, 1991, 3. – 41. lpp., jo īpaši 38. lpp.: «Le juge aura généralement tendance à interpréter la norme nationale concernée dans le sens de la directive et de garantir de la sorte l'effet utile de la directive dans les relations entre particuliers"; Morris, P. E., *The direct effect of directives — some recent developments in the European Court*, *The journal of business law*, 1989. g. maijs, 233. – 245. lpp., jo īpaši 241. lpp.: "if national judiciaries respond positively to this exhortation something approaching horizontal direct effect may be achieved by a circuitous route. The substantive contents of directives could gradually percolate into private legal relationships without the problems which investing directives with horizontal direct effect would bring in its train, most notably the erosion of legal certainty, the risk of a national judicial revolt and the distortion of article 189".

71 — 1996. gada 5. marta sprieduma apvienotajās lietās C-46/93 un C-48/93 *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* u.c. (*Recueil*, I-1029. lpp.) 22. punkts.

1. punkta a) apakšpunkta var izmantot arī citas Likuma par darba laiku normas, nenāktos mudināt darba ņēmējus pret valsti celt prasību par zaudējumu atlīdzību.

46. Jāpiebilst, ka valsts tiesai, interpretējot transponējošās valsts tiesību normas [72], būtu jāņem vērā Direktīvas 93/104 mērķis aizsargāt darba ņēmējus kā darba attiecībās vājāko pusi. Spriedumā lietā *Unilever* [73] šī pati Tiesa veltīja īpašus pūliņus, lai savstarpēji nodalītu direktīvas, kas rada tiesības un pienākumus privātpersonām, un tās, kuras to nedara.

47. Tādēļ *Arbeitsgericht Lörrach* būtu jāiesaka atbilstoši saviem no Kopienu tiesībām izrietošajiem pienākumiem izvēlēties ceļu, ko iezīmējušas Ovjedo *Juzgado de Primera Instancia*, Katalonijas *Tribunal Superior de Justicia*, Barselonas *Juzgado de Primera Instancia Nr. 35*, Seviļas *Audiencia Provincial*, Hamburgas *Arbeitsgericht*, Boloņas *Tribunale Civile*, *Corte di Cassazione de la República Italiana* (Itālijas Republikas Kasācijas tiesa) un *Pretore de Brescia* (Brescijas miertiesa).

48. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, es Tiesai piedāvātu, ar noteikumu, ka valsts nav izmantojusi 18. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļā paredzēto iespēju, atzīt, ka Direktīvas 93/104 6. panta 2. punkts iestājas pret tādu normu kā Vācijas likuma par darba laiku 7. panta 1. daļas 1. punkta a) apakšpunkts, kas darba koplīgumā vai nolīgumā starp darba devējiem un darba ņēmējiem pieļauj pagarināt dienas darba laiku līdz vairāk nekā desmit stundām, ja darba laikā regulāri ietilpst un tā nozīmīgu daļu veido uzraudzības pienākumu pildīšana.

Tādēļ, ciktāl tas balstīts uz minēto 7. pantu, Vācijas Sarkanā Krusta Darba koplīguma 14. pants jāinterpretē tādējādi, ka skartajiem darba ņēmējiem nav pienākuma strādāt vairāk nekā vidēji četrdesmit astoņas stundas nedēļā, ņemot vērā Direktīvas 93/104 16. panta 2. punkta un 17. panta 4. punkta noteikumus attiecībā uz bāzes laikposma noteikšanu vidējā rādītāja aprēķināšanai.

72 — Vairāki autori uzsver, ka noteiktas tiesību sistēmas jomas, tostarp darba tiesības un patērētāju aizsardzības tiesības, kas regulē attiecības starp fiziskām personām, izrāda elastīgumu, kas ļauj bez lieliem sarežģījumiem veikt valsts tiesību aktu interpretēšanu, ņemot vērā Kopienu tiesības, kas devušas ieguldījumu to attīstībā. Skat. Rodríguez Iglesias, G. C. un Riechenberg, K., *Zur richtlinienkonformen Auslegung (Ein Ersatz für die fehlende horizontale Wirkung?)*, *Festschrift für Ulrich Everling*, vol. II, 1229. lpp.: "Es gibt Rechtsgebiete, die so flexibel ausgestaltet sind, dass eine Auslegung der einschlägigen innerstaatlichen Vorschriften im Lichte des Gemeinschaftsrechts ohne größere Schwierigkeiten möglich ist. Ein gutes Beispiel für eine Rechtsgebiet, das in allen Mitgliedstaaten in den letzten Jahren tiefgreifende Änderungen erfahren hat, ist das Arbeitsrecht. Auch jüngere Rechtsgebiete, wie das Verbraucherschutzrecht, dürften für eine solche Rechtsfortbildung offen sein".

73 — Spriedums iepriekš minētajā lietā *Unilever*.

IV — Secinājums

49. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, no jauna piedāvāju Tiesai uz trešo *Arbeitsgericht Lörrach* šajā lietā uzdoto jautājumu atbildēt šādi:

"Padomes 1993. gada 23. novembra Direktīvas 93/104/EK par dažiem darba laika organizācijas aspektiem 6. panta 2. punkts pat gadījumos, kad dalībvalstis paredz atkāpes attiecībā uz 16. panta 2. punktā paredzēto bāzes laikposmu, ir skaidrs, precīzs un bez nosacījumiem, turklāt tas atzīst privātpersonu tiesības, un tādēļ uz to var atsaukties valsts tiesās, kad dalībvalsts nav noteiktajā laikā to pareizi transponējusi. Tomēr, tā kā pamata prāvas ir tiesvedības starp privātpersonām, darba ņēmēji nedrīkst atsaukties uz minētās normas tiešu iedarbību.

Ar noteikumu, ka valsts nav izmantojusi 18. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļā paredzēto iespēju, Direktīvas 93/104 6. panta 2. punkts iestājas pret tādu normu kā Vācijas likuma par darba laiku 7. panta 1. daļas 1. punkta a) apakšpunkts, kas darba koplīgumā vai nolīgumā starp darba devējiem un darba ņēmējiem pieļauj pagarināt dienas darba laiku līdz vairāk nekā desmit stundām, ja darba laikā regulāri ietilpst un tā nozīmīgu daļu veido uzraudzības pienākumu pildīšana. Tādēļ, ciktāl tas balstīts uz minēto 7. pantu, Vācijas Sarkanā Krusta Darba koplīguma par darbinieku, darba ņēmēju un stažieru darba apstākļiem 14. pants jāinterpretē tādējādi, ka skartajiem darba ņēmējiem nav pienākuma strādāt vairāk nekā vidēji četrdesmit astoņas stundas nedēļā, ņemot vērā Direktīvas 93/104 16. panta 2. punkta un 17. panta 4. punkta noteikumus attiecībā uz bāzes laikposma noteikšanu vidējā rādītāja aprēķināšanai."